

Un somni mediterrani

Text > ANTONI SANT BLANCH

L'imponent Castell Nou presideix la badia de Nàpols. Per accedir-hi cal travessar un magnífic arc triomfal amb l'escut de les quatre barres en el frontispici. No hi pot haver un testimoni històric més fidel que fou des d'aquest castell que els catalans van governar un imperi mediterrani encetat pels seus antecessors, però que va tenir la màxima esplendor en el segle XV, sota l'ègida del rei Alfons IV de Catalunya i V d'Aragó, conegut com el Magnànim. Monarca del renaixement, humanista, mecenes d'artistes alhora que amant entusiasmada i gran polític i guerrer, al qual Josep Brugada, professor de llengua i literatura catalana, ha dedicat una biografia que s'ha de qualificar de monumental per la qualitat i la quantitat de fonts primàries emprades, en un esforç historiogràfic de primer ordre que permet al lector adquirir un coneixement cabdal de la figura del Magnànim i el seu temps, alhora que omple un buit: quan la va escriure, no hi havia sobre aquest singular monarca cap monografia d'aquestes dimensions en llengua catalana.

Brugada explica que, quan es va morir el seu pare, Ferran I, l'any 1416, i amb només vint anys, Alfons no va tenir un començament de govern gai-

re plàcid al Principat. Els catalans en desconfiaven, tant perquè s'havien d'adreçar en llengua castellana a les Corts com perquè va omplir la cort de funcionaris procedents de la cort castellana de la dinastia dels Trastàmara, entronitzada feia només quatre anys pel Compromís de Casp. Els representants de les institucions del Principat li negaren repetidament ajuda econòmica per sufragar les campanyes mediterrànies que frisava per iniciar. Aquesta situació d'extrema tibantor entre el monarca i les Corts i el Consell de Cent és ben explicada en el llibre: el jove comte rei, cansat dels pals de roda de les institucions catalanes als seus propòsits imperials, els pregunta sardònicament si per aconseguir els diners també haurà de prescindir de les dames castellanes de la reina, cosa a la qual el representant de les Corts respon: «Sa majestat fins i tot del seu cavall haurà de prescindir, si l'animal no parla català». Sigui per convenciment o per conveniència, el rei aviat adoptarà el català com a llengua d'ús oficial i corrent (àdhuc en les lletres a la reina Maria, la seva muller), i substituirà a la cort els funcionaris castellans per altres de la terra.

Amb els diners i les galeres catalanes a la seva disposició, el Magnànim

BRUGADA, Josep.

Alfons el Magnànim. Barcelona: Editorial Base, 2023. 600 p.

comença la campanya mediterrània que culmina el 1442 amb la conquesta de Nàpols, on estableix la seva residència i la seva cort, i deixa els assumptes del govern peninsular en mans de la reina Maria. De fet, el Magnànim ja no va tornar a terres catalanes. Va convertir Nàpols en la capital de l'imperi, en una cort renaixentista, envoltant-se d'escriptors com Martorell; de poetes com Ausiàs March; d'escultors com Pere Joan i d'arquitectes com Guillem Sagrera, a qui va encarregar la reforma general del Castell Nou amb construccions tan majestuoses com les torres circulars o la Sala dels Barons, obra cabdal del gòtic civil català.

Com diu Brugada, la petja que va deixar el temps del Magnànim i la seva cort a Nàpols va ser tan profunda que encara avui els napolitans la recorden com l'època dels catalans.

Un món gens mort

Text > LAURA REIXACH

«Si tornes, hauré d'anar a buscar l'encenedor i el bidó de benzina de sota l'aiguera. Les flames se t'enduran i seguiràs finat. *Difunt*, que va escriure el jutge. Perdut, esvaït, evaporat», amenaça categòrica la germana de Sebastià Mori en el relat «Plom» i, decidida com està a acabar la feina que li va quedar a mitges, més endavant continua: «Acabat, extingit, traspasat». Uns mots contundents, rotunds, sense fissures, els d'aquesta dona que en defensa una altra de més feble, la seva

germana Mercè. Uns mots tan fermes que, amb el seu caràcter concloent, condensen l'esperit d'ironia i humor negre d'aquest notable recull intítulat *El món dels vius* de Núria Martí Constans (Calella, 1966). Un llibre que a partir d'una cinquantena de narracions configura un reeixit mosaic polièdric que retrata amb encert la complexitat de la naturalesa humana.

En aquesta obra, reconeguda merescudament amb el cinquanta-novè Premi Recull de narració Joaquim Ruyra, Martí sap contraposar fets quotidians

amb esdeveniments insòlits que a voltes sacsegen el lector i a voltes li arrenquen un somriure. I això, que reclama saber mantenir un equilibri molt subtil per no trencar el codi de versemblança que cada història reclama, l'autora ho fa amb una senzillesa i una naturalitat que, en algun dels relats, recorda el magnífic precedent que tenim en la nostra llengua amb l'enginyós Pere Calders. Aquesta pinzellada d'absurditat caldersiana que travessa vaporosament *El món dels vius* proporciona una unitat temàtica que dona solidesa a tot el